

حیاتی که هر زمانی بعد از تولد زنده رخ دهد. در این کتاب، به تناوب «مرگ و میر» که به طور معمول در زبان پارسی معادل mortality است، به معنای death به کار می‌رود. در قانون ثبت احوال به جای «مرگ»، «فوت» به کار رفته است. همچنین سندهای ثبت مرگ در نظام ثبت مدنی با عنوان «سند ثبت وفات» شناخته می‌شوند.

دلیل مرگ (Cause of death) به مفهوم بیماری‌ها، شرایط یا جراحتهایی است که به مرگ منجر شدند یا به آن کمک کردند. این اصطلاح عموماً «علت مرگ» ترجمه شده است.

I. تاریخ رخداد (وقوع) [Date of occurrence]: تاریخ دقیقی است که در آن رویداد (مثلاً طلاق) رخ داده است.

II. تاریخ ثبت [Date of registration]: تاریخی که رویداد در اسناد رسمی به ثبت رسیده باشد. مثلاً، تاریخ ثبت طلاق

III. ثبت جاری [Current Registration]: ثبت یک رویداد در سال رخداد (وقوع) آن. مثلاً، اگر طلاق رخ داده در سال ۱۳۹۶ در همان سال ۱۳۹۶ ثبت شود، این ثبت؛ جاری خواهد بود.

IV. ثبت معوقه [Delayed Registration]: ثبت یک رویداد در سال‌های پس از رخداد (وقوع) آن. مثلاً، طلاق رخ داده در سال ۱۳۹۶ که در سال ۱۳۹۷ یا سال‌های بعد از آن ثبت شود.

V. تعداد [Count]: عدد مطلق رویداد در یک منطقه (کشور، استان و...) و یک دوره زمانی مشخص (مثلاً، سال)

آمار حیاتی (Vital Statistic) عبارت است از مجموعه آمارهای مربوط به رویدادهای حیاتی در طول عمر یک فرد و همچنین ویژگی‌های مرتبط خود آن رویدادها و خود آن فرد و افراد مرتبط با او. برای اهداف آماری [هدف اولیه ثبت رویدادهای حیاتی، صدور مدارک هویتی است و اهداف آماری، اهداف ثانویه فرآیند ثبت رویدادهای حیاتی هستند]، رویدادهای حیاتی (vital events) وقایعی هستند که به زندگی و مرگ افراد، همچنین خانواده و جایگاه ثبتی آن‌ها مربوط می‌شوند. رویدادهای حیاتی قابل ثبت را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: رویدادهای حیاتی مرتبط با مرگ و زندگی/ رویدادهای دوگانه/ رویدادهای خانوادگی عمومی:

رویدادهای حیاتی ثبتی که به مرگ و زندگی مربوط می‌شود، شامل تولدهای زنده (Live Births)، مرگ (Death) و مرگ‌های جنینی (Foetal Death) می‌باشد.

رویدادهای دوگانه (Dual events) وقایعی هستند که به‌طور همزمان در زندگی دو فرد رخ می‌دهند و نمی‌توانند بار دیگر در زندگی هر یک از این دو فرد بدون تغییر در وضعیت قبلی او اتفاق بیافتند. نظیر ازدواج (Marriage)، طلاق (Divorce) و فسخ ازدواج (Annulment of marriage)

رویدادهای خانوادگی عمودی (Vertical family events) شامل رویدادهای مربوط به فرزندان است. نظیر فرزندخواندگی (Adoption)

تولد زنده (Live Birth) خروج یا استخراج «محصول لقاح» از مادرش (فارغ از طول دوره بارداری) که بعد از جدایی از مادر، نفس می‌کشد. مرگ (Death) از بین رفتن دائمی همه‌ی علایم

میزان طلاق متأهلان مرد و زن به صورت جداگانه محاسبه می‌شود.

X. میزان ویژه سنی [Age-specific rate]: میزان ناخالص یا خالص که به جای کل جمعیت، در یک گروه سنی خاص محاسبه شده باشد.

XI. نسبت [Ratio]: رابطه زیرگروه‌های جمعیتی با کل جمعیت یا با زیرگروه دیگر: یعنی به عبارت دیگر تقسیم یک زیرگروه بر گروه دیگر. معروف‌ترین نسبت جمعیتی، «نسبت جنسی [Sex ratio]» است.

مثلاً، نسبت ازدواج شهرنشینان به کل ازدواج‌های رخ داده در کشور...

«نسبت ازدواج به طلاق ثبت شده» نیز یک نسبت است. تفسیر نسبت باید به این صورت باشد: اگر نسبت جنسی ۱۰۶ است، یعنی در جمعیت به ازاء هر ۱۰۰ مرد، ۱۰۶ زن حضور دارند. اگر نسبت ازدواج به طلاق ثبت شده، ۳ باشد؛ یعنی به ازاء هر ۳ ازدواج ثبت شده، یک طلاق ثبت شده وجود دارد. با این شرط گزاره نادرست چنین خواهد بود: «از هر سه ازدواج یکی به طلاق ختم می‌شود» یا «یک سوم ازدواج‌های ایران در سال ۹۶ منجر به طلاق شد».

لازم به ذکر است، در نسبت ازدواج به طلاق (که در متون تخصصی به نسبت طلاق معروف است)، آنچه بین صورت و مخرج مشترک است، سال رخداد یا ثبت است. حال آن که ازدواج‌های سال ۱۳۹۶، نشان‌دهنده تعداد خانواده‌های تشکیل شده در سال ۱۳۹۶ و طلاق‌های آن سال نشان‌دهنده تعداد خانواده‌های از هم گسیخته سال ۱۳۹۶ (بدون توجه به این که این خانواده‌ها در چه سالی شکل گرفته‌اند) هستند.

::

VI. جمعیت در معرض رخداد [Population at risk]: جمعیتی که رویداد حیاتی در آن رخ داده است. مثلاً، در مورد طلاق، جمعیت در معرض رخداد، «افراد متأهل (دارای همسر)» هستند.

VII. میزان یا نرخ [Rate]: فراوانی رویداد جمعیتی در یک جمعیت در یک دوره زمانی خاص (معمولاً یک‌سال). حاصل تقسیم «تعداد رویداد حیاتی» بر «جمعیت در معرض آن رویداد». که معمولاً در ۱۰۰۰ نفر بیان می‌شود.

VIII. میزان ناخالص [Crud rate]: اگر در محاسبه میزان، جمعیت کل به عنوان جمعیت در معرض لحاظ گردد، مقدار محاسبه شده میزان ناخالص خواهد بود. مثلاً، میزان ناخالص طلاق از تقسیم طلاق‌های (رخ داده یا ثبت شده) در یک سال به کل جمعیت (کشور یا استان و...) در میانه سال به دست می‌آید. میزان به ازاء هر هزار نفر جمعیت بیان می‌شود. (یعنی حاصل تقسیم را باید ضربدر ۱۰۰۰ نمود).

IX. میزان خالص [Net rate]: اگر در محاسبه میزان، جمعیت در معرض به طور دقیق گروهی از جمعیت باشد که در معرض رویداد است، میزان محاسبه شده میزان خالصی خواهد بود. مثلاً، میزان خالص طلاق، از تقسیم طلاق‌های (رخ داده یا ثبت شده) در یک سال به جمعیت قابل ازدواج (ده ساله و بیشتر) در میانه آن سال به دست آمده و به ازاء هر هزار نفر جمعیت بیان می‌شود. (یعنی حاصل تقسیم را باید ضربدر ۱۰۰۰ نمود).

شکل خالص‌تری از میزان خالص طلاق، متأهلان [Marital divorce rate] است. این میزان، از تقسیم طلاق‌های (رخ داده یا ثبت شده) در یک سال به جمعیت همسر دار در میانه آن سال به دست آمده و به ازاء هر هزار نفر جمعیت بیان می‌شود. (یعنی حاصل تقسیم را باید ضربدر ۱۰۰۰ نمود). در ایران به دلیل احتمال تعدد زوجات مردان، ترجیحاً